גזירה מקצתה אטו כולה. לאו דוקא דאיך נוכל לטעות להתיר כולה שגם ביציאת מקצתה היולא אסור מדאורייתא ולא קאמרינן גזירה מה שבפנים אטו מה שבחוץ ועוד אי גזרינן אטו כולה בשאה נמי לגזור אלא י"ל דאטו רובא קאמרינן דאי שרית ביציאת מקצת מה שבפנים משום כל אשר בבהמה אע"פ שיש לחוש שמא יצא ראשו באותו מקצת יבא להתיר ביציאת רובו אותו מיעוט שבפנים מהאי טעמא ולא ידעו שבמקצת הוי ספק ספיקא אבל גבי אשה לא שייך למגזר דלא אתי למיטעי דליכא טעמא במה יטעו להשוות רוב למקצת אבל בבהמה יטעו לומר שמה שבפנים לעולם אינו כילוד כל זמן שלא יצא א"נ באשה לא גזרי למנות מיום ראשון דחומרא דאתי לידי קולא היא דדלמא לא ימנו מיום ד' למיהב לה ימי טומאה א"נ באשה לא גזרינן דאפושי טומאה לא מפשינן כדאמרינן בגילה (דף ז.) מיהו לעיל פירשנו דלא איירי לענין טומאה אלא לאחוסרה לבעלה ופי' הקונטר' דבאשה לא שייך למגזר דלא אתי למטעי דכיון דחזו דמכי ילדה בשני מטמינא לה וקשה דהא דחזינן דמטמאינן לה בשני אמרי משום דנפקא כולה:

בכור שנטרף בתוך ל' יום. פ"ה שנהרג וכמת מעצמו לא איצטריך קרא לאשמועינן דאין פודין דהא כתיב ופדויו מבן חדש תפדה אבל נהרג איצטריך לאשמועינן דלא אמרי' אי לאו דאקטיל הוי אי ולא נפל הוי ולפרקיה משמע קצת דאם קיים לן בגויה דכלו לו חדשיו ומי היה מייב לפדותו וקשה דבפרק יש בכור (בכורות דף מט.) אמר גבי פודה בנו תוך ל' יום ונתאכלו המעות לאחר זמן אין בנו פדוי ואמאי והא אגלאי מילתא למפרע דלא נפל הוא אלא ודאי גזירת הכתוב היא מופדויו מבן חדש תפדה דאפי' קיים לן שכלו חדשיו לריך ל' יוס ואע"ג דמהאי קרא נפקא לן (שבת דף קלה:) כל ששהה ל' יום באמא אינו נפל ה"ג דלשון (שם) מ' ימים בבהמה אינו נפל מדכתיב מיום השמיני והלאה ירצה לקרבן ואפ"ה כי קיים לן דכלו חדשיו הוי מחוסר זמן תוך שמנה כדמוכח בפ"ק דר"ה (דף ו:) דאמר [בכור] מאימתי מונין לו שנה חד אמר משעה [שנראה] להרצאה וחד אמר משעה שנולד ולא פליגי הא בתם הא בבעל מום ומוקמינן לה בתם דקיים ליה בגויה דכלו לו חדשיו ואפ"ה לא חזי להרצאה עד מ' ועוד דבסוף הקומץ רבה (מנחות דף לז.) מחייב גבי בכור שיש לו ב' ראשים ליתן לו י' סלעים לכהן ופריך עלה מבכור שנטרף דפטור ואי נטרף היינו נהרג היכי מדמי ליה להכי ועוד דלא הוה ליה למימר נטרף אלא נהרג ועוד דאסיק גמרא אך חלק הא כיון שנהרג תוך ל' יוס מופדויו מבן חדש נפקא ומפ' ר"ת שנטרף היינו שנעשה טרפה והשתא מדמי ליה שפיר בהקומץ לבכור שיש לו ב' ראשים דהוי נמי טרפה):

בהמה נבלה. אין עיקר הדבר כאן ובפ"ק דקדושין (דף כה:) האלכתי: **מה** שעל בניהן ובנותיהן אין שטין. שמתביאין להביאם לב"ד ומתאי אהדדי ופסק רב אלפס דוקא בגדי חול אבל בגדי שבת שמין ומכי אימא בירושלמי): **בגדול אחי**. אם מוחין הראשון בידם אבל כל זמן שלא מיחו מיחו משמע ניחא להו כי היכי דלשתמעי מיליה כדאמרינן בהניזקין (גיטין נב:) גבי עמרם לבעא:

לא מבעיא שומר חנם שמסר בו'. פי' דפטור אם נאנסה או נאבדה ומיהו שומר שכר כי משלם משלם לבעלים כדאמרי' בהמפקיד (ב"מ לו:) דהלכה כר' יוסי דאמר אין הלה עושה סחורה בפרטו של חבירו: **דעלויי** עלייה לשמירתו. אין לפרש עלייה שאם נגנב תחזור לבעלים דהא גרועי גרעיה לא אפשר לפרש בענין זה אלא העילוי והגרעון הוי דשומר שכר מסר נפשו טפי לשומרו משומר חנם: **את** מהימנת לי בשבועה. לפי טעם זה אם השני נאמן יותר מן הראשון נראה דפטור אבל בהמפקיד (שם) איכא טעמא אחרינא דאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר ואין שני טעמים הללו שוין כדמוכח התם ואין להקשות לעולא דהכא היכי פליג אההוא טעמא הא מתניתין היא בפ' כל הגט (גיטין כט.) אם אמר טול ממנה קפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר שאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר וי"ל דההוא לכתחילה אבל לא מלינו שיתחייב בדיעבד על כך: **אפילו** מן גלימא דעל כתפיה. אם יש לו שנים דאם אין לו אלא אחד הא אמר בפ' המקבל (ב"מ קיב.) דמסדרים לב"ח א"נ בטלית ששוה מאה מנה שמלבישין אותו בטלית הראוי לו ולא כר"ע דאמר בפ' המקבל (שם קיג:) כל ישראל ראויין לאותו אילנלא ור"ת פוסק הלכה דאין מסדרין:

בגון שעשאו אפותיקי. והשתא גבי מיתמי כמו מלוקח ואע"ג דמיתמי לא שייך טעמא משום קלא כמו בלוקח דלגבי דידהו ומלקוחות אפילו למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא ומלוה על פה לא גבי ממשעבדי ולא מיתמי ובשלמא בלקוחות איכא לפלוגי

דיש מקצת שליא בלא ולד וגזירה מקצתה אטו כולה קמ"ל ואמר עולא אמר רבי אלעזר [א]בכור שנטרף בתוך ל' יום אין פודין אותו וכן [ב]תני רמי בר חמא מתוך שנאמר [ג]פדה תפדה יכול אפי' נטרף בתוך ל' יום ת"ל [ד]אך חלק ואמר עולא א"ר אלעזר [ה]בהמה נסה נקנית במשיכה והא אנן תנן במסירה הוא דאמר כי האי תנא דתניא וחכ"א [ו]זו וזו במשיכה ר"ש אומר זו וזו בהגבהה ואמר עולא אמר ר' אלעזר [ז]האחין שחלקו מה שעליהן שמין ומה שעל בניהן ובנותיהן אין שמין אמר רב פפא פעמים אף מה שעליהן אין שמין [ח]משכחת לה בגדול אחי דניחא להו דלשתמעון מיליה ואמר עולא א"ר אלעזר [ט]שומר שמסר לשומר פטור ולא מיבעיא שומר חנם שמסר לשומר שכר דעלויי עלייה לשמירתו אלא שומר שכר שמסר לשומר חנם דהשתא גרועי גרעיה לשמירתו נמי פטור שהרי מסר לבן דעת [י]רבא אמר [יא]שומר שמסר לשומר חייב ולא מיבעיא שומר שכר שמסר לשומר חנם דגרועי גרעיה לשמירתו אלא [יב]אפילו שומר חנם שמסר לשומר שכר חייב דאמר ליה את מהימנת לי בשבועה האי לא מהימן לי בשבועה ואמר עולא א"ר אלעזר [יג]הלכתא גובין מן העבדים אמר ליה ר"נ לעולא אמר רבי אלעזר אפי' מיתמי לא מיניה [יד]מיניה אפי' מגלימא דעל כתפיה הכא במאי עסקינן שעשאו אפותיקי כדרבא [טו]דאמר רבא [יז]עשה עבדו אפותיקי ומכרו בעל חוב גובה הימנו [יח]שורו אפותיקי [יט]ומכרו אין ב"ח גובה הימנו מ"ט הא את ליה קלא והא לית ליה קלא לבתר

בתונסין ולא מני ר"ל בעל הבית פשעת שמסרת לאחר שהרי מסרה לבן דעת: **חייב**. אפי' בתונסין: **בשבועה**. דשומר חנם נשבע שלא פשע: **גובין**. חוב מן העבדים: **אפי' מיתמי**. אם מת לוה ונפלו קמי יתמי מי ר"ל אלעזר דבעל חוב גובה מן העבדים דכמקרקעי דמו: **מיניה**. מן הלוה עצמו ר"ל אלעזר דב"ח גובה מן העבדים: וקפריך **מיניה אפי' מן גלימא דעל כתפיה: אפותיקי**. אפה תהא קמי. כלומר מזה יהא לך פרעון ומשמעינן רבי אלעזר דאם מכרו גובה בעל חוב ממנו:

לבתר

ב) מנחות לז., **ג)** [שבועות ה. וש"נ], **ג)** קדושין כה: ב"ב פו:, **ד)** ב"מ לו., **ה)** [לקמן מו: ב"מ לו:], **ו)** [ב"ב קכח.], **ז)** [שם קמ.], **ח)** לקמן לב: ב"ב מד: (גיטין מא.), **ט)** [עי' תוס' מכותות מט: בד"ה הוא ותוס' לקמן קח: קט. ד"ה לוה], **י)** [ועי' תוס' ממחות לז. ד"ה שומע], **כ)** [פ"א דקדושין סוף ה"ד].

מוסף רש"י

יכול אפילו נטרף. נהרג, בתוך ל' יום. נמי מייב, דלעו"ג לכתיב ופדוי מבן חודש תפדה, אפילו הכי הכא איכא למימר אם לא נהרג הוי מי ל' ובכור מעליא הוא (מנחות לז.) ב"א שנטרף, שנולדו לו שימני טריפה כגון ניקב קרום של מוח (ש"מ שם). והא אנן תנן במסירה. בעליה מוסרים אותה לנוקח באפסר או בשערה כדתניא כילד במסירה כו' אבל משיכה לא מקנא, דאין דרכה בכך להוליכה לפניו (קדושין כה:). זו וזו בהגבהה. ולא במסירה ולא במשיכה (שם). שומר שמסר לשומר פטור. מכל מה שהיה נפטר אם שמרה הוא עצמו (ב"מ לו.). ולא מיבעיא כו'. דפטור מן האונסין ואין לך לומר פשיעה היא זו שמסרה לאחר (שם). האי לא מהימן לי בשבועה. שאנסה (לקמן נ:) ואני אומר שישנה בידו, או אבלה, או פשע בה (ב"מ לו:). גובין מן העבדים. בעל חוב שמת גובה מעבדי יתומים, דכמקרקעי דמי (רשב"ם ב"ב קכח.). עשה. לוה, עבדו אפותיקי. לבעל חובו, ומכרו. אחרי כן הלוה לאיש אחר (שם מד:). הא את ליה קלא. אפסידו לקוחות אנפשייהו, והא לית ליה קלא. פרה וטלית ולא יהנו הלקוחות להוסיר (שם).

רבינו חננאל (המשך)

אשתו ולא בכסות בניו כו' וכיון דחזא דשקל אחוה מחפוסת הבית ומלביש לאשתו ולבניו מחל לפיכך כשבאין לחלוק אין לו לחזור ואם הוא גדול אחי דניחא ליה להתהלך במלבושין יקירין להיותו נשוא פנים במושב השרים שישמעו דבריו ויאמרו עליו אדם חשוב ויש גם לאחיו בדבריו הנאה זכה ואין עליו להחזיר ואשכחן בתלמוד ארץ ישראל בהאשה נקנית ר' בון פשט כלי רגל וכלי שבת מביאין באמצע וחולקין. אמר עולא שומר שמסר לשומר פטור כו' רבא אמר אפילו שומר חנם שמסר לשומר שכר וטוען שנאנס חייב דאמר ליה את מהימנת לי בשבועה איהו לא מהימן לי בשבועה.

עין משפט נר מצוה

קד א מיי' פ"ו מהל' כבורים הלכה יז וכפירוש המופ' ממא עשין קמד טוש"ע י"ד סי' שם סעיף יב:

קה ב מיי' פ"ב מהל' מכירה הל' ה ממא עשין כפ טוש"ע מ"מ סי' קלו סעיף ח:

קו ג מיי' פ"י מהלכות נחלות הלכה ג ממא עשין לו טוש"ע מ"מ סי' רפח סעיף ח:

קז ד מיי' שם פ"ט הלכה טו ממא שם טוש"ע שם בהג"ה:

קח ה ו מיי' פ"ו מהל' שכירות הלכה ד ופ"ד מהל' גזלה ואבידה הלכה יא ועיין בהשגות ובמ"מ ובל"מ ובטור סי' שלו ובב"י ממא עשין סח פמ טוש"ע מ"מ סי' רלא סעיף כו ופי' שם סעיף ה ופי' שלו סעיף ט:

קט ז מיי' פי"ח מהל' מלוה ולוה הלכה ה ממא עשין לד טור ש"ע מ"מ סי' קיז סעיף ה:

קי ח מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ג:

תורה אור השלם

ז. כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל בָּשָׂר אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיְיָ בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה יִהְיֶה לָךְ אַךְ פְּדֹה תִפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה: במדבר יח טו

רבינו חננאל

אסורה באכילה כסימן הולד באשה כך סימן הולד בבהמה. פי' השליא סימן ולד היא בין בזו בין בזו. ודחי' אי ממתני' הוה אמינא דיש מקצת שליא בלא ולד וגזירה מקצתה אטו כולה וכולה כסימן הולד באשה כך סימן הולד בבהמה. והני מילי לענין אבר מן החי. פי' שליא שיצאת מקצתה ונשחטה הבהמה אותה שליא כולה אסורה באכילה דחיישינן לולד עמה והילוד אסור ואין אני קורא בה כל שבבהמה תאכלו שזה כבר נולד והמקצת חשוב ככולו ובאילו פירש ואבר מן החי הוא אבל לענין טומאה לא חיישינן לולד קמ"ל. אמר ר' אלעזר בכור אדם שנטרף בתוך ל' יום אין פודין אותו כי כמת הוא חשוב ותניא כל מי שלא שהה ל' יום באדם הרי זה נפל שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה גרסי' במנחות סוף פ' הקומץ השני [דף לז.] איני והתני רמי בר חמא מתוך שנאמר אך פדה תפדה את בכור האדם שומע אני אפי' נטרף בתוך ל' ת"ל אך חלק וכו'. אמר עולא אמר ר' אלעזר בהמה נסה נקנית במשיכה כמאן כי האי תנא דתניא וחכמים אומרים זה וזה במשיכה וחוב אמרינן האחין שחלקו מה שעליהם שמין ומה שעל נשיהן ועל בניהן אין שמין פי' שכבר זכו בהן דתנן בפ' שום היתומין [דף כד.] אחד המערער את נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו בכסות

לבתר דנפק אמר להו עולא הכי אמר רבי אלעזר אפי' מיתמי אמר ר"נ אשתמטין עולא הוה עובדא בנהרדעא ואגבו דייני דנהרדעא הוה עובדא בפומבדיתא ואגביה רב חנא בר ביזנא אמר להו ר"נ זילו אהדורו ואי לא מגבינן לכו לאפדנייכו א"ל רבא לר"נ הא עולא הא רבי אלעזר הא דייני דנהרדעא והא רב חנא בר ביזנא מר כמאן סבירא ליה א"ל אנא מתניתא ידענא דתני אבימי [א]פרוזבול חל על הקרקע ואינו חל על העבדים [ב]מטלטלין נקנין עם הקרקע [ג]ואינן נקנין עם העבדים לימא כתנאי [ד]מכר לו עבדים וקרקעות החזיק בעבדים לא קנה קרקעות בקרקעות לא קנה עבדים [ה]קרקעות ומטלטלין החזיק בקרקע קנה ממטלטלין במטלטלין לא קנה קרקע עבדים ומטלטלין החזיק בעבדים לא קנה מטלטלין במטלטלין לא קנה עבדים והתניא החזיק בעבדים קנה מטלטלין מאי לאו בהא קמפלגי דמר סבר [ו]עבדים כמקרקעי דמי ומר סבר עבדים כמטלטלין דמי אמר רב איקא בריה דרב אמי דב"ע עבדים כמקרקעי דמי והדתניא קנה שפיר והדתניא לא קנה בעינן קרקע דומיא דערים מצורות ביהודה דלא ניידי דתנן [ז]נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה מנהני מילי אמר חזקיה דאמר קרא [ח]ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמגדנות עם ערי מצורות ביהודה איכא דאמרי אמר רב איקא בריה דרב [ט]אידי דב"ע עבדי כמטלטלין דמי והדתניא לא קנה שפיר הא דתניא קנה [י]בעודן עליו וכי עודן עליו מאי הוי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכי תימא בעומד והא [יא]אמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה [יב]והלכתא בכפות והתניא החזיק בקרקע קנה עבדים התם [יג]בעומדין בתוכה מכלל דהאי לא קנה כשאין עומדין בתוכה הניחא להך לישנא דאמר רב איקא בריה דרב אמי עבדי כמטלטלי דמי היינו דאי עומדין בתוכה אין אי לא לא אלא להך לישנא דאמר עבדי כמקרקעי דמי למה לי עומדין בתוכה הא אמר שמואל [יד]מכר לו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן וליטעמיך להך לישנא דאמר עבדי כמטלטלין דמי למה לי עומד בתוכה הא

והחזיק בקרקע לא קנה עבדים משום דאין קרקע נקנ' בגמר: **והלכתא** בכפות. [א] וא"ל נמי דמיירי כיון דכפות מהני דלא הוי חצר מהלכת ויש מהני דהוי משתמרת לדעתו כדאמרינן בגיטין פרק הזורק (דף עח.) גבי כתב גט לאשתו ונתנו ביד [ב]עבדו ישן ומשמרתו ה"ז גט ניעור אין גט משום דהוי חצר המשתמרת שלא מדעתה ופריך ישן אמאי הוי גט חצר מהלכת הוא וכ"ת ישן שאני והאמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות אלמא אע"ג דמוקי לה בכפות אפ"ה ניעור אינו גט ואין לפרש הלכתא בכפות כלומר לא חשיב מהלכת ולא דמי לעומד ויושב וכיון דכפות מועיל דא"כ דבשאין כפות אייתי רבא אמאי קאמר רבא ניעור אין גט משום דהוי חצר המשתמרת שלא לדעתה תיפוק ליה דהוי חצר מהלכת וכן פ"ה פרק הזורק והלכתא בכפות ובההוא קאמר רבא דניעור אין גט וכן פסקו הלכות גדולות דכפות ושן בעינן:

בעומדין לתוכה. והא דקאמר לא קנה באין עומדין לתוכה ואפ"ה במטלטלין קנה דלא בעינן בגורין במטלטלין דלא ניידי ולקמן דדייקינן והא קי"ל דלא בעינן בגורין מגופה הוה מלי למידק: **למה** לי עומדין בתוכה. פי' על כרחך לא מטעם חצר קנה דסתם עבדים אין משתמרין לדעתו ואפי' עומד בגד שדהו דהוי עבד בלבי רץ כדרכו ומטעם אגב נמי לא קנה דקרקע אין נקנית אגב קרקע ואפי' אמר קני קרקע הסמוכה לתחום ואגבה תקנה העליונה דהשתא הוי זו על גב זו לא קני באגב אלא ע"כ הא דקני היינו מחמת דחשיב כמחובר וא"כ אפי' אין עומדין בתוכה נמי דהוי כעשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן והא דקאמר שמואל בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף נד.) לא קנה אלא מקום מכושו בלבד היינו בנכסי הגר דהפקר אבל אם דעת אחרת מקנה אותו קנה הכל והא דקאמר התם דמגר מפסיק היינו נמי בנכסי הגר או במכר ולא נתן להם דמי כולם דדמי כולם בעינן כדמוכח בפ"ק דקדושין (דף מ:):

שאני

לבתר דנפק. ר"נ: **אמר להו עולא.** ליושבין לפניו: **הכי אמר ר' אלעזר אפילו מיתמי.** דעבדא כמקרקעי דמי: **אשתמטין עולא.** נשמטו ממני וירא[ט] משום דס"ל עבדא כמטלטלי דמי ומתירא הוא שמא אקפסתו בהלכות ובקושיות: **הוה עובדא ואגבו דייני דנהרדעא.** אפי' מיתמי: **הא עולא והא ר' אלעזר כו'.** דכולהו סבירי להו כמקרקעי דמו: **מר.** דאמר כמטלטלי כמאן ס"ל: **פרוזבול.** מפרש בגיטין (דף לו.) שתיקן הלל הזקן פרוזבול כדי שלא תשמט שביעית המלוה: **חל על הקרקע.** דכיון דלא מחוסרי גוביינא וזה כתב לו עליהן שכל חוב שיש לו עליו שיגבנו כל זמן שירצה קיימי ברשותיה דמלוה: **נקנין עם הקרקע.** אם מכר לו קרקע ומטלטלין והחזיק בקרקע קנה מטלטלין אע"פ שלא משך: **ואין נקנין עם העבדים.** שאם החזיק בעבדים לא קנה מטלטלין ויכול מוכר לחזור במטלטלין. אלמא עבדא כמטלטלי: ה"ג **בקרקע לא קנה עבדים.** ואע"ג דס"ל להלן תנא עבדים כמטלטלין דמי אפ"ה לא קנה אלא מ"מ כ עומד העבד בתוכה כשעה שהחזיק בה כדמתרץ לקמן [ע"ב] שאני מטלטלי דניידי ממטלטלי דלא ניידי: **דומיא דערים מצורות.** דמהאי קרא נפקא לן בסמ' קדושין [כו.] דמטלטלין נקנין בחזקת קרקעות דכתיב ויתן להם אביהם מתנות עם ערי מצורות הלכך בעינן מקרקעי דלא ניידי כי התם: **חצר מהלכת היא.** אינה קונה לגעליה כלום דלאו חצר היא במהלכת: **והלכתא.** הא דמתרלינן דקנה ליה עבד בעודן עליו כגון שהעבד כפות שאינו רואי ליכן דדמי לחצר: **והתניא החזיק בקרקע קנה עבדים.** ולעיל קתני דלא קנה: **בעומדין בתוכה.** והיא דלעיל בשאין עומדין בתוכה: **הניחא להך לישנא.** דאוקי רב איקא לעיל להיא מתני' דעבדי כמטלטלי דמי כו':

הא

[א] [יבמות לט. גיטין לט. ב"ב סח. קנ.], [ב] קדושין כו., [ג] [ל"ל אמר], [ד] גיטין כא. עח. ב"מ ט.; [ה] קדושין מ. ב"ב סז., [ו] ס"ל לומר בפני, [ז] [קדושין כט.], [ח] [ל"ל וכו'], [ט] [וע' תוס' ב"ב קעה: ד"ה לא], [י] [ל"ל לפניו], [כ] [ל"ל עבדה].

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אנא כו' וקנין אגב דהוי נמי מדרבנן. עי' קדושין דף ה ע"א תוס' ד"ה ומנין שאף בשטר ולקמן דף ע"ב ד"ה אגב: **בא"ד** הוה מצי לספרך. קשה לי על קושיתם הא מתנו בפמוך ד"ה למה לי כו' פי' על כרחך כו'. ביאור דבריהם בהא דאמר' מגלל דאי אין עומדין בתוכה ל"ק דמשמע דזה מדקתני עומדין בתוכה דקנה הוא דקשיא דגם בלא עומדין בתוכה לקני. והיינו דבלא"ה ל"ק דיי"ל דעבד לא הוי כמחובר לקרקע ולא מהני כו חזקה דקרקע אלא מדקני בעומדין בתוכו ע"כ דהוי כמחובר ממילא גם בלא עומדין לקני מדין ' שדות. וא"כ ממילא ניחא דאי עבדי כמטלטלין ניחא די"ל דלא הוי כמחובר ועומדין דקנה מדין אגב ובלא עומדין לא קני מדין חזקה. אף דבדאוריתא הוי בקרקע מ"מ לא הוי כמחובר. אבל למ"ד דכמקרקע א"כ מקני בעומדים בתוכה ע"כ מדין חזקה ומוכח דהוי כמחובר בה קשה דגם בלא עומדין לקני מדין ' שדות ולע"נ:

מוסף רש"י

נקנין עם נכסים שיש להם אחריות. היינו קרקעות, שאחריות כל אדם הלוה והנושה בחייו עליהן לפי שקיימין ועומדין לפיכך נמכרין עליהן (קדושין כו.). **בכסף ובחזקה.** אם מכר מטלטלין עם קרקע, כיון שקנה נוקח את הקרקע בחזקה משלשה קניינים נקנים מטלטלין עמה (שם). בחזקה, רפק בה פירותיה או דיש אחלה או נעל או פרץ כל שהוא (שם). **וחצר מהלכת לא קנה.** דכי אמור דקנו אלו אדם קונה לו, לאו בחצר מהלכת אמור, דשאני מקרקעי דניידי מקרקעי דלא ניידי (גיטין כא.). כיון שהחזיק **באחת** מהן קנה כולן. וכדמפרש בפ"ק דקדושין (מ:) שמתן לו דמי כולן, דכיון דקיבל המוכר כל הדמים של עשר הארצות הרי אשתעבוד כולהו לגוקח בשביל מעותיו שנתן לו, ודי לן בחזקה אחד מהן וכדמפרש טעמא דקדנא לאריעא חד הוא, כל הארצות אחזקין בגוף קרקע של עולם שהוא אחד וכמו שהחזיק בכולהו דמי (רשב"ם ב"ב סז.).

עין משפט נר מצוה

קיא א מיי' פ"ט מהל' שמטה ויובל הלכה יט סמג לאוין רעא טור ש"ע מ"מ סימן מז סעיף כב:

קיב ב מיי' פ"ג מהל' מכירה הל' ח סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רג סעיף ח:

קיג ג מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף ט:

קיד ד מיי' שם הל' יא ועי' בהשגות וכמ"מ טור ש"ע שם סעיף ח:

קטו ה מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ח:

קטז ו ז ח מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף ט:

קיז ט מיי' שם הלכה יא ועיין שם טור ש"ע שם סעיף ח:

קיח י מיי' שם פ"א הלכה יט סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סי' קנב סעיף יב:

תורה אור השלם

1. וַיִּתֶּן לָהֶם אֲבִיהֶם מַתָּנוֹת רַבּוֹת לְכֶסֶף וּלְזָהָב וּלְמִגְדָּנוֹת עִם עָרֵי מִצֻּרוֹת בִּיהוּדָה וְאֶת הַמַּמְלָכָה נָתַן לִיהוֹרָם כִּי הוּא הַבְּכוֹר:

דברי הימים ב כא ג

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה והלכתא בכפות וז"ל כו'. ר"נ ורמב"ם חולק (ועי' בהגר"א מ"מ סי' רג ס"ק עו ובאה"ע סימן קנט ס"ק יט):

רבינו חננאל

וקיימא לן כרבא. אמר עולא הלכה גובין מן העבדים אפי' מן היתומים כו' אמר ליה רבא לרב נחמן הא עולא והא ר' אלעזר והא דיינ' דנהרדעא והא רב אחא בר ביזנא סבירא להו גובין מן העבדים מר כמאן סבירא ליה. אמר ליה אנא מתניתא ידענא דתני אבימי פרוזבול חל על הקרקע ואינו חל על העבדים מטלטלין נקנין עם הקרקע ואין נקנין עם העבדים וקי"ל כרב נחמן. ואמר לימא כתנאי מכר לו עבדים וקרקעות החזיק בעבדים לא קנה קרקעות בקרקעות לא קנה עבדים כו'. ותניא אידך החזיק בעבדים קנה מטלטלין כו' והלכתא בכפות קשורות ידיו ורגליו שאינו יכול לזוז ממקומו ומכר לו העבד והכלים שעליו החזיק בזה העבד הכפות קנה מטלטלין שעליו וכו'. והא דתניא החזיק בקרקעות קנה העבדים בעומדים בין ע"פ לנשמר דבמלוה בשטר גובה משום נעילת דלת ובמלוה על פה לא גבי משום דליכא קלא ובשטר אית ליה קלא אבל מיתמי מה לי מלוה ע"פ מה לי מלוה בשטר אלא ודאי כל היכא דגבי מלקוחות משום נעילת דלת גבי נמי מיתמי כמו מלוה בשטר או מלוה הכתובה בתורה למ"ד [ו]ככתובה בשטר דמי או כשעמד בדין גבי נמי מיתמי אבל במלוה על פה כיון דלא חש לעשות שטר לגבות מלקוחות כי לא גבי נמי מיתמי ליכא נעילת דלת וה"פ א"ר אלעזר אפי' מיתמי גבי אפותיקי משום דהוי כקרקע לא מייניה פי' בלא אפותיקי לא גבי אלא מייניה ופריך מייניה [ז]לכול' ומשני באפותיקי וגבי נמי מיתמי ומלקוחות א"נ דקרי מייניה אע"ג דגבי נמי מיתמי כיון דמכח הלוה שעשאו אפותיקי קא גבי[ח]):

זילו אהדורו. חשיב להו כטועה בדבר משנה:

אנא מתניתא ידענא. אע"ג דבכמה דוכתין אשכחן דכמקרקעי דמי לענין אונאה ושבועה אור"י דהכא לא אייר אלא במילי דרבנן ולגבות מיתמי ומלקוחות וסבר שעבודא לאו דאורייתא ולא גבי אלא מדרבנן ולענין פרוזבול [ט] וקנין אגב דהוי נמי מדרבנן וקרא דערים מצורות אסמכתא בעלמא היא ולקמן דקאמר להך לישנא דאמר עבדא כמקרקעי דמי למה לי עומדים בתוכה למ"ד נמי כמטלטלי דמי [י] הוה מצי למיפרך דהא לא חשיב כמטלטלי אלא לענין מילי דרבנן אלא דבלאו הכי פריך שפיר והא דבעי למידק בפ' המוכר את הבית (ב"ב סח.) אי עבדא כמטלטלי דמי או כמקרקעי דמי ממתני' דהיו בה עבדים ובהמה טולן מכורין ומייתי לה נמי בפרק מי שמת (שם קנ.) גבי מטלטלין של[יא] פלוני לא שייכא הכא אלא כלל דהתם בלשון בני אדם תלינן:

פרוזבול חל על הקרקע. אין כותבין פרוזבול אלא על דבר שאי אפשר לגלותו ואע"ג שכותבין על עצין נקוב (גיטין לז.) כיון דמשיב קרקע לא פלוג רבנן:

מכר לו עבדים וקרקעות. בקנין אגב אייתי דאי מטעם חצר אמאי מפליג בהחזיק בקרקע בין עבדים למטלטלין דאי משתמרת לדעתו בתרוייהו קני ואי באין משתמרת לדעתו בתרוייהו לא קנה:

בעינן דומיא דערים מצורות. והחזיק בקרקע לא קנה עבדים משום דאין קרקע נקנ' באגב: **והלכתא** בכפות. [א] וא"ל נמי דמיירי כיון דכפות מהני דלא הוי חצר מהלכת ויש מהני דהוי משתמרת לדעתו כדאמרינן בגיטין פרק הזורק (דף עח.) גבי כתב גט לאשתו ונתנו ביד [ב]עבדו ישן ומשמרתו ה"ז גט ניעור אין גט משום דהוי חצר המשתמרת שלא מדעתה ופריך ישן אמאי הוי גט חצר מהלכת הוא וכ"ת ישן שאני והאמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות אלמא אע"ג דמוקי לה בכפות אפ"ה ניעור אינו גט ואין לפרש הלכתא בכפות כלומר לא חשיב מהלכת ולא דמי לעומד ויושב וכיון דכפות מועיל דא"כ דבשאין כפות אייתי רבא אמאי קאמר רבא ניעור אין גט משום דהוי חצר המשתמרת שלא לדעתה תיפוק ליה דהוי חצר מהלכת וכן פ"ה פרק הזורק והלכתא בכפות ובההוא קאמר רבא דניעור אין גט וכן פסקו הלכות גדולות דכפות ושן בעינן:

בעומדין לתוכה. והא דקאמר לא קנה באין עומדין לתוכה ואפ"ה במטלטלין קנה דלא בעינן בגורין במטלטלין דלא ניידי ולקמן דדייקינן והא קי"ל דלא בעינן בגורין מגופה הוה מלי למידק: **למה** לי עומדין בתוכה. פי' על כרחך לא מטעם חצר קנה דסתם עבדים אין משתמרין לדעתו ואפי' עומד בגד שדהו דהוי עבד בלבי רץ כדרכו ומטעם אגב נמי לא קנה דקרקע אין נקנית אגב קרקע ואפי' אמר קני קרקע הסמוכה לתחום ואגבה תקנה העליונה דהשתא הוי זו על גב זו לא קני באגב אלא ע"כ הא דקני היינו מחמת דחשיב כמחובר וא"כ אפי' אין עומדין בתוכה נמי דהוי כעשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן והא דקאמר שמואל בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף נד.) לא קנה אלא מקום מכושו בלבד היינו בנכסי הגר דהפקר אבל אם דעת אחרת מקנה אותו קנה הכל והא דקאמר התם דמגר מפסיק היינו נמי בנכסי הגר או במכר ולא נתן להם דמי כולם דדמי כולם בעינן כדמוכח בפ"ק דקדושין (דף מ:):

שאני

שאני מטלטלי. פי' שיש להם דעת אחל בהמות לא חשיבי מטלטלי דניידי ונקנין בחגב אפי' אין לבורים כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף כו:) טעם על טעם לפלוגי ועמו מאה לאן: **שאני** מקרקעי דניידי. וא"ת אפילו לא ניידי הא תרי תשמישי איכא ב) והוי כחולפין ומלולה דמחזיק בחחד מהן לא קנה האחר כדאמרינן בפ' המוכר [לאת] הבית (ב"מ מז.) לחד ליתנא וי"ל דעבד וקרקע חשיב חד תשמיש לפי שהעבד רחוי לעבודת קרקע:

מאן תנא. כלומר פשיטא ליה דלא בא למעט הקדשות דלית בהו מעילה כגון קרקע דכיון דהיש נכסי גבוה מעילה לא מעלה ולא מורדת:

ומחיים מי אמר. תימה מאי קס"ד אי מחיים לא אמר כ"ש לאחר שחיטה ואין לומר הכ"פ ומחיים מי אמר אפילו היכא דחזיא להקרבה מדקמפלגת בין מחיים לאחר שחיטה מכלל דמחיים אפילו בחזי להקרבה חשבת ליה ממונו דומיא דלאחר שחיטה דאם כן מי פריך מבכור לפייעיה משלמים דקאמר בן עזאי לא בא הכתוב אלא לרבות שלמים וכן עזאי ואבא יוסי אתו לפרוכי מילתיה דר"י הגלילי כדפ"ה ושלמים חזו להקרבה ואפילו לכתחילה יקרבו וי"ל דה"פ ומחיים מי אמר במתנות כהונה כחלק שיש להכהנים בשלמים מדלא קאמר מתנות כהונה שאני דהמקדש בחלקו הייגו מתנות כהונה חלק שיש לכהנים בשלמים אלא קאמר משום דלאחר שחיטה משלמן גבוה זכו משמע אבל מחיים הוי ממון בעלים אע"ג דהוי מתנות כהונה וא"ת אי הוה משני מתנות כהונה שאני הוה משמע דחלק בעלים אפי' לאחר שחיטה הוי ממון בעלים ובפ"ב דיו"ט (ביצה כא.) דבעלים משלמן גבוה זכו וי"ל דה"מ לענין נדרים ונדבות דאין קריבים בי"ט משום דעיקר שחיטה הוי בשביל גבוה ולא משום אכילת בעלים והוי לכם ולא לגבוה אבל פשיטא דחלק בעלים אפי' לאחר שחיטה הוי ממון בעלים לקדש בו אשה ולכל דבר וכן משמע דהמקדש בחלקו בחלק כהנים אירי לשון המקדש בחלקו לא שייך אלא בחלק כהנים דבבעלים לא שייך בהן לשון חלק דעיקר הקרבן שלהן וקראי נמי דמייתי בפ' האיש מקדש (קדושין דף נב:) אמתני' דהמקדש בחלקו וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש לא כתיב אלא בכהנים והא דקאמר התם ליתא אמתני' אלא כר' יוסי ומסיק כי קאמר ר' יוסי מחיים דיקא נמי דקתני המקדש בחלקו דמשמע לאחר שחיטה לא הוי לפי המסקנא דהכא אלא לפי מה דסלקא דעתיה מעיקרא דלפי המסקנא במתנות כהונה אפי' מחיים הוי ממון גבוה: **תם** חי אבל לא שחוט. הא לא איצטריך לאשמועינן דבבכור בזמן הזה מוקמינן לה דאין שייך בו מכירה לאחר שחיטה דמיתסר בהנאה אבל קמ"ל דמוכרין אותו חי אע"ג דמעשר אין נמכר דנאמר בו לא ימכר ולא יגאל וכן איתא בפ"ק דתמורה (דף ח.): **ואיתיביה** רבא לר"נ. ובזמן שבית המקדש קיים מיירי דומיא דשלמים כדאמרינן בפ"ק דתמורה (דף ח.) מ"מ כדפ"ה דלעניין לאתויי קרבן מעילה קדשים דלא שייך אלא בזמן שבית המקדש קיים: **בבכור** בחו"ל. הא לא תירץ בבכור בזמן הזה משום דדומיא דשלמים קתני כדפי' לעיל אבל ר"נ דלעיל המ"ל בבכור בחו"ל אבל זה הוא דוחק ויפה ליה להעמיד בבכור בזמן הזה: **ואליבא** דר"ש דאמר אם באו תמימים יקרבו. ור"ע פליג עליה בפ' אלו קדשים בתמורה (דף כא:) ואמר לא יקרבו דדרש מהקישא מקוש שאי אתה מביא מעשר שני אי אתה מביא בכור וא"ת ואמאי קאמר ואליבא דר"ש כ"ש אליבא דר"ע דאמר לא יקרבו דהוי ממונו וי"ל דמוקי לה כר"ש משום דדומיא דשלמים קתני דקריבים ועוד י"ל דע"כ לא מתוקמא כר"ע מדמצריך קרא לרבויי שהוא ממון בעלים: **לכתחילה** לא. פי' אין צריך להביאם כדמפרש בפ' אלו קדשים (שם) אמר ר"ש מה טעם לפי שכל הקדשים אין להם פרנסה במקומן פי' אין להם התרה אלא במקדש חוץ מן הבכור ומעשר שיש להם פרנסה במקומן פי' שנאכלין במומן ולהכי תלי לה בר"ש דכולה ר"ש היא וקנא היה גרמה לגרום ר' ישמעאל דהתם פריך אמתני' שאמר יקרבו מבן מנטוניום שהביא בכורות מבכל ולא קבלם ומשני הא כר' ישמעאל הא כר"ע ומוכח התם שהמשנה כר' ישמעאל ג) וברייתא דבן מנטוניום כר"ע: **ואם** איתא לישני ליה. פי' ואם איתא דמחיים הוי ממונו לר' יוסי הגלילי אפי' במתנות כהונה דחזו להקרבה לישני ליה הא דר"נ אמר רבה בר אבוה כרבנן דממה נפשך לא הוי כר"י הגלילי ולפי סברא זו לא יהיה אמת הא דמשמע לקמן בסוף הפרה (דף נג: ושם) דבכור לא הוי בכלל רעהו אפי' בזמן הזה דפליגי אביי ורבא בשור ושור של פסולי המוקדשין שנגחו ופי' רבינו יהודאי גאון בבכור שור דלא פריק ליה וכפי' ל"ל כמו שאפרש שם בע"ה ומסתמא בימיהם פליגי ד) דבזמן הזה לכ"ע הוי ממון הדיוט ומשני אלא מתנות כהונה שאני וה"ג ר"ח ורש"י ל"ג כן והשתא מלתיה דר"נ לא מיתוקמא אלא כר' יוסי הגלילי ופליגתא דאביי ורבא לקמן כרבנן גרמה דדוקא מחיים הוי לרבנן ממון גבוה אפי' בעל מום דאסור בגיזה ועבודה אבל לאחר שחיטה למה יתבא ממון גבוה אפילו בזמן שבית המקדש קיים דהא אפילו לנכרי שרי להאכיל כדתני' בפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף נג.) דאתקש לבני ואיל:

הא קיימא לן אדלא ו) בעינן צבורין ה אלא מאי **אית לך למימר שאני מטלטלי דניידי** ממטלטלי דלא ניידי ה"נ שאני מקרקעי דניידי ממקרקעי דלא ניידי עבדא מקרקעי דניידי הוא התם סדנא דארעא חד הוא: ז נכסים שאין בהן מעילה וכו': מעילה הוא דלית בהו הא מקדש קדשי מאן תנא א"ר יוחנן בקדשים קלים ח) ואליבא דר' יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים הוא דתניא ט) ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהן ממונו דברי ר' יוסי הגלילי והתנן י) המקדש בחלקו בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינה מקודשת לימא דלא כרבי יוסי הגלילי אפי' תימא ר' יוסי הגלילי כי אמר ר' יוסי הגלילי מחיים אבל לאחר שחיטה אפילו רבי יוסי הגלילי מודה יא) דכי קא זכו משלחן גבוה קא זכו ומחיים מי אמר והתנן יב) בכור מוכרין אותו תם חי (ולא שחוט) ובעל מום חי ושחוט יג) ומקדשין בו את האשה ואמר ר"נ אמר רבה בר אבוה לא שנו יא אלא בכור בזמן הזה דכיון דלא חזי להקרבה אית להו לכהנים זכייה בגוייהו אבל בזמן שבית המקדש קיים דחזי להקרבה לא ואיתיביה רבא לר"נ ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהן ממונו דברי ר' יוסי הגלילי ומשני רבינא בבכור בחו"ל ואליבא דר"ש דאמר יב) אם באו תמימים יקרבו אם באו אין לכתחלה לא ואם איתא דכי א"ר יוסי הגלילי ממונו הוא מחיים

לישני

הא קיימא לן. בפ"ק דקדושין (דף כו.) דמטלטלין נקנין עם הקרקע ולא בעינן שיהו עומדין לתוכה: **אלא מאי איש לך למימר כו'.** והשתא דנעל כרחך אמת להכי אפי' תימא לאידך ליתנא דעבדא כמקרקעי דמי ודקשיא לך דשמואל שאני מקרקעי דניידי ממקרקעי דלא ניידי: **מעילה הוא.** דבעינן דלא להוי בהו בנכסים שאני חייב בנזקין הא אי לית בהו מעילה אע"ג דמקדש קדשי [מני] חייב בנזקין כגון קדשים קלים שאין בהן מעילה מחיים אלא באימורין לאחר זריקת דם כדגרסינן במסכת מעילה (דף ז:): **מאן תנא.** דמחייב בנזקין אם הזיק שורו שור שלמים של חבירו: **ממון בעלים הן.** ושור רעהו יב) קרינן ביה: **ומעלה מעל בה'.** וכתיב בעמיתו וגו' גבי שבועת הפקדון כתיב: **לרבות קדשים קלים.** הא דכתיב בה' לרבות קדשים קלים שאם הפקיד בהמת שלמים אצל חבירו וכפר ונשבע והודה משלם קרן וחומש ואשם ואע"ג דנקדשי שמים אין נשבעין עליהן כדגרסינן בפרק הזהב (ב"מ דף נו.) בקדשים קלים נשבעין: **שהן ממונו.** של חבירו וקרינן בהו בה' וכתיב בעמיתו וכתיב: **המקדש.** אשה בחלקו: **כי אמר ר' יוסי הגלילי.** ממון בעלים הוי: **מחיים.** שאחריות הוא עליו: **אבל לאחר שחיטה.** כי זכו בין בהיתר בחזה ושוק בין בעלים בשאר הבשר משלמן גבוה זכו: **בכור מוכרין אותו.** בזמן הזה כדמוקי לה לקמן יג)(והכהנים) מוכרין אותו לכהן: **תם חי.** ולוקח ימתין עד שיפול בו מום ויאכלנו ואשם וכן הגזול שנאמר בה' וכתיב בעמיתו וגו' כלומר הן לה' ונקראין ממון עמיתך לדברי ר' יוסי הגלילי ואין זה ומעלה מעל שחייב קרבן מעילה אלא פירושו נפש כי תחטא והטאה חטא בדבר שיש בו לה' והוא ממון בעלים כגון קדשים קלים. ואקשי' עליה מהא דתנן בקידושין פ"ב המקדש בחלקו בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינה מקודשת ואי קדשים קלים ממון בעלין הן אמאי אינה מקודשת לימא מתניתין דלא כר' יוסי הגלילי. ופרקינן כי אמר ר' יוסי ממון בעלים הם מחיים אבל לאחר שחיטה לא אמר ומתני' אחר שחיטה היא ואקשי' ומחיים מי אמר והתנן בתחילת מעשר שני בכור מוכרין אותו תמים חי ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו את האשה ומייתינן לה בשמעתא דדך גרדה בתמורה פ"א ואוקמה רב נחמן התם בבכור בזמן הזה דכיון דלא חזי להקרבה אית להכנים הכבור שלו הוא: **לא שנו.** דבכור חי הוי ממון בעלים כשהוא תם אלא בזמן הזה: **זכייה בגוייהו.** מחיים: **ואיתיביה** גרסי': **שהן ממונו.** אפי' בזמן שבית המקדש קיים להא קרא דשבועת הפקדון בזמן שבית המקדש הוא דמחייב ליה אשם: **ומשני רבינא.** הכא דקתני דממון בעלים הם בבכור הנולד בחו"ל בזמן המקדש עסקינן דלא קאי להקרבה: **ואליבא דר"ש דאמר.** במסכת תמורה (דף כא.): **אם באו.** בכורות מחו"ל לא"י תמימים יקרבו: **באו אין לכתחילה לא.** אלא ירעו עד שיסתאבו והלכך כיון דלאו להקרבה קאי הוי ממון כהן: **ואם איתא.** דמחיים אמר רבי יוסי הגלילי דממון בעלים הן כדקתני מתני' דחיינן על נזקן ואוקימנא כר' יוסי הגלילי:

לישני

בחלקו דמשמע לאחר שחיטה לא הוי לפי המסקנא דהכא אלא לפי מה דסלקא דעתיה מעיקרא דלפי המסקנא במתנות כהונה אפי' מחיים הוי ממון גבוה: **תם** חי אבל לא שחוט. הא לא איצטריך לאשמועינן דבבכור בזמן הזה מוקמינן לה דאין שייך בו מכירה לאחר שחיטה דמיתסר בהנאה אבל קמ"ל דמוכרין אותו חי אע"ג דמעשר אין נמכר דנאמר בו לא ימכר ולא יגאל וכן איתא בפ"ק דתמורה (דף ח.): **ואיתיביה** רבא לר"נ. ובזמן שבית המקדש קיים מיירי דומיא דשלמים כדאמרינן בפ"ק דתמורה (דף ח.) מ"מ כדפ"ה דלעניין לאתויי קרבן מעילה קדשים דלא שייך אלא בזמן שבית המקדש קיים: **בבכור** בחו"ל. הא לא תירץ בבכור בזמן הזה משום דדומיא דשלמים קתני כדפי' לעיל אבל ר"נ דלעיל המ"ל בבכור בחו"ל אבל זה הוא דוחק ויפה ליה להעמיד בבכור בזמן הזה: **ואליבא** דר"ש דאמר אם באו תמימים יקרבו. ור"ע פליג עליה בפ' אלו קדשים בתמורה (דף כא:) ואמר לא יקרבו דדרש מהקישא מקוש שאי אתה מביא מעשר שני אי אתה מביא בכור וא"ת ואמאי קאמר ואליבא דר"ש כ"ש אליבא דר"ע דאמר לא יקרבו דהוי ממונו וי"ל דמוקי לה כר"ש משום דדומיא דשלמים קתני דקריבים ועוד י"ל דע"כ לא מתוקמא כר"ע מדמצריך קרא לרבויי שהוא ממון בעלים: **לכתחילה** לא. פי' אין צריך להביאם כדמפרש בפ' אלו קדשים (שם) אמר ר"ש מה טעם לפי שכל הקדשים אין להם פרנסה במקומן פי' אין להם התרה אלא במקדש חוץ מן הבכור ומעשר שיש להם פרנסה במקומן פי' שנאכלין במומן ולהכי תלי לה בר"ש דכולה ר"ש היא וקנא היה גרמה לגרום ר' ישמעאל דהתם פריך אמתני' שאמר יקרבו מבן מנטוניום שהביא בכורות מבכל ולא קבלם ומשני הא כר' ישמעאל הא כר"ע ומוכח התם שהמשנה כר' ישמעאל ג) וברייתא דבן מנטוניום כר"ע: **ואם** איתא לישני ליה. פי' ואם איתא דמחיים הוי ממונו לר' יוסי הגלילי אפי' במתנות כהונה דחזו להקרבה לישני ליה הא דר"נ אמר רבה בר אבוה כרבנן דממה נפשך לא הוי כר"י הגלילי ולפי סברא זו לא יהיה אמת הא דמשמע לקמן בסוף הפרה (דף נג: ושם) דבכור לא הוי בכלל רעהו אפי' בזמן הזה דפליגי אביי ורבא בשור ושור של פסולי המוקדשין שנגחו ופי' רבינו יהודאי גאון בבכור שור דלא פריק ליה וכפי' ל"ל כמו שאפרש שם בע"ה ומסתמא בימיהם פליגי ד) דבזמן הזה לכ"ע הוי ממון הדיוט ומשני אלא מתנות כהונה שאני וה"ג ר"ח ורש"י ל"ג כן והשתא מלתיה דר"נ לא מיתוקמא אלא כר' יוסי הגלילי ופליגתא דאביי ורבא לקמן כרבנן גרמה דדוקא מחיים הוי לרבנן ממון גבוה אפי' בעל מום דאסור בגיזה ועבודה אבל לאחר שחיטה למה יתבא ממון גבוה אפילו בזמן שבית המקדש קיים דהא אפילו לנכרי שרי להאכיל כדתני' בפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף נג.) דאתקש לבני ואיל:

מי

זכייה בגוייה אבל בזמן שבית המקדש קיים דחזו להקרבה דלית להכהנים זכייה בגוייה אין מוכרין בכור ומותיב רבא עליה דרב נחמן ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהן ממונו דברי ר' יוסי הגלילי ותנן הבכור והמעשר והפסח קדשים קלים הנה הבכור ממון כהן הוא אפי' בזמן שבהמ"ק קיים וכיון דממונו הוא מצי מזבין ליה. ושני רבינא בבכור הבא מחוץ לארץ כלומר

הא דאמרי' לרבות קדשים קלים שהן ממונו ואוקימנה בבכור ואפי' בזמן שבית המקדש קיים בבכור הבא מחוץ לארץ ואליבא דר' שמעון דאמר בתמורה פ"ג באו תמימין יקרבו ואם בעלי מומין יאכלו במומן לבעלים אמר ר' שמעון מה טעם שהבכור והמעשר יש להן פרנסה במקומן ושאר כל הקדשים אע"פ שנולד בהן מום הרי אלו בקדושתו ש"מ ואפי' ר' שמעון לא אמר אלא אם באו דיעבד אבל לכתחילה לא אמר דקלישא קדושה דידהו ומשום הכי קרי להן ממונו ומצי מזבין להו ואם איתא הא דאמרת דסבר ר' יוסי הגלילי כי אמינא ממונו הוא מחיים לישני רבינא הא ר' יוסי הגלילי כטעמיה. והא דתנן בכור מוכרין אותו תמים חי כו' ואוקמה רב נחמן בזמן הזה אבל בזמן שבית המקדש קיים ליה להו לכהנים זכייה בהו לרבנן ופרקי' הכי לא תימא כי אמר ר' יוסי מחיים

עין משפט נר מצוה

קיט א מיי' פ"ג מהל' מכירה הלכה ט ועיין בהגהות וכמ"מ סמג עשין סב טור ש"ע מ"מ ס' רכ ס"ב וע"ש:

קכ ב מיי' פ"ט מהל' מקוי ממון הל' ח סמג עשין סו:

קכא ג מיי' פ"ה מהל' אישות הל' ה ופ"ג מהל' מע"ש הל' ח:

קכב ד מיי' פ"ח מהל' בכורות הל' יח סמג עשין ריח ולאוין שמג טור ש"ע רי"ד סי' שו סעיף ו וסי' שז ס"ג:

קכג ה טור ש"ע שם סי' שו סעיף ו:

קכד ו מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם:

מוסף רש"י

דלא בעינן צבורין. שיהו אותן מטלטלין מוחמיס בשותו קרקע (קידושין כו.). **ומעלה מעל בה'.** וכתיב בעמיתו דברים שיש בהם לה' ולעמיתו (זבחים קיד.). **לרבות קדשים קלים.** שאם הפקיד אצל חבירו בהמת שלמים וכפרו ונשבע עליה ואחר כך הודה ישלם בקרן וחומש ואשם, דקרינא ביה בה' ובעמיתו דכתיב ומעלה מעל בה' וכתיב בעמיתו יאכלם, ושלמים יש בהם לה' ולעמיתו (בכורות נג: וכעי"ז תמורה ח. ושם- שלמים או בכור או מעשר) אע"ג דאין נשבעין על ההקדשות והנשבע עליהם והודה אינו מביא אשם של שבועת הפקדון, דוכתיב בעמיתו כתיב, הני איתרבו להו מבה', וכתיב בעמיתו נמי קרינן בהו לפי שהן ממונו (קדושין נב:). **שהן ממונו.** שהן ממון בעלים דקרינא ביה וכתיב בעמיתו (זבחים קיד. תמורה ח.) כשאר גזל ממון, שהרי ממונו הן, שהבשר והשור שלו ואין לגבוה בהן אלא אימורים ולהן מזה ושוק, וה' ובעמיתו קדרים, דהייגו שלמים, שהאימורים לה' והבשר לבעלים (רשב"ם ב"ב קכג:). **המקדש בחלקו.** שחלק עם אחיו הכהנים (קדושין נב:). **דכי קא זכו.** בין כהנים בחזה ושוק בין בעלים בבשר, משלחן גבוה קא זכו. הקרבת אימורים חריקת הדם תמיד הבשר (שם) כעבד הנטול פרס מבית רבו (ביצה כא.). **בבור מוכרין אותו תם חי.** הבשר משמע בין בזמן המקדש בין בזמן הזה. וכשי משמע אם בית המקדש קיים מוכרין אותו כהן לכהן מי ואותו כהן יקרבנו, אבל שחוט לא, דבזמן קדשים הוא דאלו אורת אריעא לעשות קמורה בדבר שקרב ממנו למזבח, ואי בזמן הזה הוא מוכרין אותו תמים מי בין כהן לכהן בין בהן לישראל והלוקח ימתין עד שיפול בו מום ויאכלנו, דבכור בזמן הזה מגבל בו מום אין בו אלא איסור גזל שגזל את הכהן, ואם מכרו כהן לו נתנו לו מותר לאוכלו, ובדאמרינן בבכורות (נב:) גבי בכור בעל מום ב"ה מתירין ואפילו עכו"ם מותר לאכול הימנו. אבל בתם שחוט בזמן הזה ליכא (תמורה ז:).

לא שנו. דבכהן יכול למוכרו מי (שם). **אית להו לכהנים זכייה בגוייהו.** מחיים, דבזמן הזה נמי הוו סבכורות לכהנים (שם). **דחזי להקרבה לא.** אין מוכרים אותו תמים חי, דלית ליה לכהן זכייה בגויה אלא מהקטרת אימורין ואילך (שם).

תורה אור השלם

1. נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּיְיָ וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגֵזֶל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ: ויקרא ה כא

גליון הש"ס

גמ' **אלא מאי אית לך למימר.** בגמ' בתרא דף קנ ע"ב:

רבינו חננאל

בתוכה ואע"ג דקי"ל צבורין לא בעינן הני מילי במטלטלי דלא ניידי אבל במטלטלי דניידי בעינן צבורין. והא דתניא החזיק בקרקעות לא קנה עבדים בדלא קיימי בגוה. הא דאמר שמואל מכר לו ר' שדות בי' מדינות כיון שהחזיק באחד זכה בכולן דסדנא דארעא [חד] הוא קי"ל כוותיה דהא מותבינן מינה וליכא דפליג עליה: (**מתני'**) נכסין שאין בהן מעילה כו' פי' המוקץ אותם חייב לשלם ודייקי' מינה קדשין הן ואין בהן מעילה כלומר הנהנה מהם אינו חייב קרבן מעילה מאן תנא אמר ר' יוחנן ר' יוסי הגלילי היא דתניא ומעלה מעל בה' וכתיב בעמיתו בפקדון לרבות קדשים קלים שהן ממונו דברי ר' יוסי הגלילי פי' אם יפקיד אדם קדשים קלים שלו אצל אדם וכפר בהן ושבע חייב קרן וחומש ואשם וכן הגזול שנאמר בה' וכתיב בעמיתו וגו' כלומר הן לה' ונקראין ממון עמיתך לדברי ר' יוסי הגלילי ואין זה ומעלה מעל שחייב קרבן מעילה אלא פירושו נפש כי תחטא והטאה חטא בדבר שיש בו לה' והוא ממון בעלים כגון קדשים קלים. ואקשי' עליה מהא דתנן בקידושין פ"ב המקדש בחלקו בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינה מקודשת ואי קדשים קלים ממון בעלין הן אמאי אינה מקודשת לימא מתניתין דלא כר' יוסי הגלילי. ופרקינן כי אמר ר' יוסי ממון בעלים הם מחיים אבל לאחר שחיטה לא אמר ומתני' אחר שחיטה היא ואקשי' ומחיים מי אמר והתנן בתחילת מעשר שני בכור מוכרין אותו תמים חי ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו את האשה ומייתינן לה בשמעתא דדך גרדה בתמורה פ"א ואוקמה רב נחמן התם בבכור בזמן הזה דכיון דלא חזי להקרבה אית להכנים

מסורת הש"ס

א) [קדושין מז.], ב) [לקמן עו. וש"נ], ג) קדושין נב: ב"מ קכו: זבחים קיד. בכורות נג: תמורה ח., ד) קדושין נב:, ה) [ביצה כא. ד"ה מ"ב תמורה ז:], ו) מעבר שני פ"ל מ"ב תמורה ז:, ז) [תמורה כא. וש"נ], ח) [שמות כא], ט) רש"ל, י) ל"ל ומפולו כחולפין ומלולה כו'. רש"ל, כ) ל"ל אמר דבעלים נמי. מצור דנכס, ל) [ל"ל ומשנה], מ) ל"ל וזמון,

---

הא קיימא לן. בפ"ק דקדושין (דף כו.) דמטלטלין נקנין עם הקרקע ולא בעינן שיהו עומדין לתוכה: **אלא מאי איש לך למימר כו'.** והשתא דנעל כרחך אמת להכי אפי' תימא לאידך ליתנא דעבדא כמקרקעי דמי ודקשיא לך דשמואל שאני מקרקעי דניידי ממקרקעי דלא ניידי: **מעילה הוא.** דבעינן דלא להוי בהו בנכסים שאני חייב בנזקין הא אי לית בהו מעילה אע"ג דמקדש קדשי [מני] חייב בנזקין כגון קדשים קלים שאין בהן מעילה מחיים אלא באימורין לאחר זריקת דם כדגרסינן במסכת מעילה (דף ז:): **מאן תנא.** דמחייב בנזקין אם הזיק שורו שור שלמים של חבירו: **ממון בעלים הן.** ושור רעהו [ד] קרינן ביה: **ומעלה מעל בה'.** וכתיב בעמיתו וגו' גבי שבועת הפקדון כתיב: **לרבות קדשים קלים.** הא דכתיב בה' לרבות קדשים קלים שאם הפקיד בהמת שלמים אצל חבירו וכפר ונשבע והודה משלם קרן וחומש ואשם ואע"ג דנקדשי שמים אין נשבעין עליהן כדגרסינן בפרק הזהב (ב"מ דף נו.) בקדשים קלים נשבעין: **שהן ממונו.** של חבירו וקרינן בהו בה' וכתיב בעמיתו וכתיב: **המקדש.** אשה בחלקו: **כי אמר ר' יוסי הגלילי.** ממון בעלים הוי: **מחיים.** שאחריות הוא עליו: **אבל לאחר שחיטה.** כי זכו בין בהיתר בחזה ושוק בין בעלים בשאר הבשר משלמן גבוה זכו: **בכור מוכרין אותו.** בזמן הזה כדמוקי לה לקמן [ד](והכהנים) מוכרין אותו לכהן: **תם חי.** ולוקח ימתין עד שיפול בו מום ויאכלנו ואשם וכן הגזול שנאמר בה' וכתיב בעמיתו וגו' כלומר הן לה' ונקראין ממון עמיתך לדברי ר' יוסי הגלילי ואין זה ומעלה מעל שחייב קרבן מעילה אלא פירושו נפש כי תחטא והטאה חטא בדבר שיש בו לה' והוא ממון בעלים כגון קדשים קלים. ואקשי' עליה מהא דתנן בקידושין פ"ב המקדש בחלקו בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינה מקודשת ואי קדשים קלים ממון בעלין הן אמאי אינה מקודשת לימא מתניתין דלא כר' יוסי הגלילי. ופרקינן כי אמר ר' יוסי ממון בעלים הם מחיים אבל לאחר שחיטה לא אמר ומתני' אחר שחיטה היא ואקשי' ומחיים מי אמר והתנן בתחילת מעשר שני בכור מוכרין אותו תמים חי ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו את האשה ומייתינן לה בשמעתא דדך גרדה בתמורה פ"א ואוקמה רב נחמן בזמן הזה דכיון דלא חזי להקרבה אית להו לכהנים זכייה בגוייהו. מחיים: **ואיתיביה** גרסי': **שהן ממונו.** אפי' בזמן שבית המקדש קיים להא קרא דשבועת הפקדון בזמן שבית המקדש הוא דמחייב ליה אשם: **ומשני רבינא.** הכא דקתני דממון בעלים הם בבכור הנולד בחו"ל בזמן המקדש עסקינן דלא קאי להקרבה: **ואליבא דר"ש דאמר.** במסכת תמורה (דף כא.): **אם באו.** בכורות מחו"ל לא"י תמימים יקרבו: **באו אין לכתחילה לא.** אלא ירעו עד שיסתאבו והלכך כיון דלאו להקרבה קאי הוי ממון כהן: **ואם איתא.** דמחיים אמר רבי יוסי הגלילי דממון בעלים הן כדקתני מתני' דחיינן על נזקן ואוקימנא כר' יוסי הגלילי:

לישני

לישני הא רבי יוסי הגלילי הא רבנן [6](אמר ליה) מתנות כהונה קאמרת שאני מתנות כהונה דכי קא זכו משלחן גבוה קא זכו: גופא [1]ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהם ממונו דברי רבי יוסי הגלילי בן עזאי אומר לרבות את השלמים אבא יוסי בן דוסתאי אומר לא אמר בן עזאי אלא בבכור בלבד אמר מר בן עזאי אומר לרבות את השלמים למעוטי מאי אילימא למעוטי בכור השתא ומה שלמים שטעונים [2]סמיכה [3]ונסכים [4]ותנופת חזה ושוק אמרת ממון בעלים הוא בכור מבעיא אלא אמר רבי יוחנן למעוטי מעשר כדתניא[5] בבכור נאמר [2]לא תפדה ונמכר תם חי ובעל מום חי ושחוט במעשר נאמר [3]לא יגאל [7]ואינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום רבינא מתני לה אסיפא אבא יוסי בן דוסתאי אומר לא אמר בן עזאי אלא בבכור בלבד למעוטי מאי אילימא למעוטי שלמים השתא ומה בכור שקדוש מרחם ממונו הוא שלמים מבעיא אמר רבי יוחנן למעוטי מעשר כדתניא בבכור נאמר לא תפדה ונמכר תם חי ובעל מום חי ושחוט במעשר נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום הא בבכור בלבד קאמר קשיא רבא אמר מאי נכסים שאין בהן מעילה נכסים שאין בהן דין מעילה ומאי נינהו דהדיוט וליתני דהדיוט קשיא אמר רבי אבא [8]שלמים שהזיקו גובה מבשרן ואינו גובה מאימוריהן פשיטא אימורין לגבוה סלקי לא צריכא [9]לגובה מבשרן כנגד אימורים אליבא דמאן אי [10] אליבא דרבנן פשיטא הא אמרי כי ליכא לאשתלומי מהאי לא משתלמא מהאי ואי אליבא דרבי נתן [11]הא אמר כי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי אי בעית אימא רבי נתן איבעית אימא רבנן איבעית אימא רבנן ה"מ בתרי גופי אבל בחד גופא מצי אמר ליה מכל היכא דבעינן משתלמנא איבעית אימא רבי נתן התם הוא [12]דאמר ליה בעל שור לבעל הבור אנא תוראי בבירך אשכחתיה מאי דלית לי לאשתלומי מהיאך משתלימנא מינך אבל

מוחו לרבי נתן בהא ועוד דאם איתא דמחייבי רבנן הכל לבעל השור ה"ל לר' נתן למימר דאין משלם אלא מחצה. **אנא** תוראי בבירך אשכחתיה. ודוקא גבי בור קאמר דמשלם אע"ג דכל חד וחד כולא הזיקא עבד שייך לחלק בין שור לבור מהאי טעמא ומיהו כיון דידע טעם דמוראי בבירך אשכחתיה מצי למסבר נמי דכל חד וחד פלגא דהזיקא עבד כדאמרינן בהפרה (שם) ושם אפרש בע"ה:

אמר

רביע ובעל הבור שלשה חלקים ובמועד בעל השור משלם מחצה ובעל הבור מחצה והכא נמי אמאי אינו גובה מבשרן כנגד אימוריהן הא הכא נמי תרוייהו אזיק חלק גבוה וחלק הדיוט. וספרים דכתיב בהן אע"ג דאיכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי שבשתא היא דהתם לא מצינו לאוקמי הכי: **הני מילי.** דלא אמרינן כי ליכא לאשתלומי מהאי לישתלם מהאי: **כתרי גופי.** כגון שור ובור: **אבל בחד גופא.** אי לא אשמעינן ר' אלא דאינו גובה מאימוריהן הוה אמינא דמאי ה"ל מכל היכא דבעינא משתלמנא: **הכא הוא דאמר ליה בעל השור.** ההרוג לבעל הבור: **אנא תוראי בבירך אשכחתיה.** מת הלכך כל המזק עליו מה דלית לי לאשתלומי מבעל השור משתלימנא אם תם הוא משלם רביע דאפילו הזיקו הוא לבדו לא היה משלם אלא חצי נזק ועכשיו שיש אחר עמו ישלם רביע והשאר משתלימנא מינך:

אבל

לישני. רבינא: **הא רבי יוסי הגלילי.** ורב נחמן דאמר כרבנן: **מתנות כהונה קאמרת.** בכור מעשרים וארבע מתנות כהונה [לקמן קי:] והלכך אוקמה רבינא להא דרב נחמן כר"י הגלילי דאיהו נמי מודה בהא דכל זמן שהבית קיים משלחן גבוה זכו להו כהנים ואפילו מחייס וכי קאמר רבי יוסי הגלילי ממון בעלים הן בשלמים קאמר דבעלים ישראל לא זכו להו מחייס משלחן גבוה והא דתירץ רבינא לרבי יוסי הגלילי בבכור בחולה לארך ולא תירץ בשלמים משום דסיפא דברייתא מוכיח דבבכור קמיירי דקתני לא אמר בן עזאי אלא בבכור ובן עזאי מילתיה דרבי יוסי קמפרש ולקמיה מפרש מילתיה: **שלמים שטעונין סמיכה ונסכים.** מנחת נסכים שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש כדמפרש במנחות בפ' [1]כל [המנחות] (דף סב:) אבל בכור לא: **בכור מבעיא.** ובבכור בחולה לארך קאמר דכיון דלאו להקרבה קאי לא זכו ליה משלחן גבוה דלא חזי לגבוה: **למעוטי מעשר.** בהמה שאע"פ שהוא קרב שלמים כדאמרינן בפ' בתרא דבכורות (דף ס.) אפ"ה הכי לא הוי מחייס ממון בעלים כשלמים: **בבכור.** תם נאמר אך בבכור שור וגו' לא תפדה פדיון הוא דלית ליה דליפוק מקדושת בכור למכור באיטלא ולשקול בליטרא אבל נמכר הוא מי ולוקח יאכלנו בקדושתו כשיומם או אם הבית קיים יקריבנו: **כדתניא נאמר לא יגאל.** וגמרינן בבכורות בפ' [חמישי] (דף לב.) הא לא יגאל אלא דחרמים דכתיב בהן לא יימכר ולא יגאל[2] מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו הלכך אינו נמכר לא מי ולא שחוט כו' אלמא לאו ממון בעלים הוא: **רבא אמר.** מעילה דמחייתין לא תידוק מייה הא מקדש קדשי אלא ה"ק שאין בהן דין מעילה שאין בהם שום קדושה לשמים דבקדושת שמים שייכא דין מעילה כגון קדשי קדשים: **ומאי נינהו.** כגון נכסים דהדיוט: **נוכה.** חלי נזקו מבשרו דנזק שור תם משלם מגופו: **לא צריכא.** הא דקתני אינו גובה מאימורין הא קמ"ל דאין גובה מבשרו כנגד אימורין כגון שור שור תמים שנגח שור שור מתים אינו גובה אלא מגיו[3] דמי בשרו אף על גב דלא הוי מנה שלם ודמי חלי אימורין לא ישתלם מדמי חלי האחר של בשר: **אי אליבא דרבנן.** דפליגי עליה דרבי נתן בפרק שור שנגח את הפרה (לקמן דף נג.) גבי שור שדחף את חבירו לבור [4][ואמרינן] בתם בעל השור משלם רביע ובעל הבור פטור מפני שזה הפילו ובמועד בעל השור משלם חלי ובעל הבור פטור אלמא כי ליכא לאשתלומי מבעל השור לא משתלם מבעל הבור ואע"פ שבו נמצא המזק ופשיטא דאינו גובה מבשרן כנגד אימוריהן: **ואי אליבא דרבי נתן הא אמר כי ליכא לאשתלומי.** מבעל השור משתלם מבעל הבור דאמר בתם בעל השור משלם

אי אליבא דרבנן. פי' בקונטר' אי אליבא דרבנן דפליגי עליה דרבי נתן בפ' הפרה (לקמן נג. ושם) גבי שור שדחף חבירו לבור ואמר [בתם] דבעל השור משלם מחצה ובעל הבור פטור אלמא כי ליכא לאשתלומי מבעל השור לא משתלם מבעל הבור ואע"ג שבו נמצא ההיזק ופשיטא דאין גובה מבשרו כנגד אימורין עכ"ל משמע מפירושו שהשור עושה כל ההיזק ובעל הבור אין עושה כלום הלכך שור מועד משלם מזק שלם ותם חלי מזק ולכך לא מצי למידק אלא מתם ולא ממועד וכן פי' בהדיא לקמן בפ' הפרה (שם ד"ה אם) וז"ל אבל רבנן בתר מעיקרא אזלי וסברי דבעל השור כוליה הזיקא קעביד הלכך במועד בעל השור משלם נ"ש ובתם משלם חלי מזק [5](ובעל השור) ופליגא מפסיד וקשה לר"י היכי דייק דאין גובה מבשרם כנגד אימוריהן מדלא משתלם מבעל הבור כלום בתם שמפסיד פליגא דהתם משום שהבור לא עשה ההיזק כלל אבל בשלמים שהבשר עשה כמו כן היזק כיון דליכא לאשתלומי מאימורין משתלם מן הבשר דעל כרחך ס"ל השתא שנים שהזיקו האי כוליה הזיקא עבד והאי כוליה הזיקא עבד כיון דלא אפיק אדעתיה טעמא דתורא בגירך אשכחתיה דאי כל חד וחד פלגא הזיקא עבד למה ישלם בתם לרבי נתן בעל הבור שלשה חלקים דהיינו יותר ממה שהזיקו ובלא טעם אין לנו לומר כדמוכח בהפרה ועוד מנא ליה לגמרא לרבנן בתם משלם בעל השור מחצה ובעל הבור פטור דלמא בתם בעל השור משלם מחצה ובעל הבור משלם מחצה ורבנן דאמרי ובעל הבור פטור אירי במועד ונראה לר"י דרבנן דאמרי בעל השור חייב ובעל הבור פטור היינו דבעל השור משלם מחצה במועד ובתם רביע ובעל הבור פטור לגמרי שלא חייב הכתוב בור אלא היכא דנפל ממילא דכתיב ונפל שמה שור אבל אם אחרים מפילים אותו בבור פטור בעל הבור והכא ה"פ הא אמרי כי ליכא לאשתלומי מבעל הבור לא משתלם מבעל השור אע"ג דס"ל האי כולא הזיקא עבד והאי כו' ופשיטא דאין גובה מבשרן כנגד אימוריהן ומאי קמ"ל רבי אבא ומ"מ מנליה דהא דקאמרי רבנן ובעל השור חייב לאו היינו דחייב הכל וי"ל דאי הוו פליגי רבי נתן ורבנן בתשלומי השור הוה להו לפרש ומדלא פירשו ש"מ

נתן בפ' הפרה (לקמן נג. ושם) גבי שור שדחף חבירו לבור ואמר [בתם] דבעל השור משלם מחצה ובעל הבור פטור אלמא כי ליכא לאשתלומי מבעל השור לא משתלם מבעל הבור ואע"ג שבו נמצא ההיזק ופשיטא דאין גובה מבשרן כנגד אימוריהן ומאי קמ"ל רבי אבא ומ"מ מנליה דהא דקאמרי רבנן ובעל השור חייב לאו היינו דחייב הכל וי"ל דאי הוו פליגי רבי נתן ורבנן בתשלומי השור הוה להו לפרש ומדלא פירשו ש"מ

מוחו לרבי נתן בהא ועוד דאם איתא דמחייבי רבנן הכל לבעל השור ה"ל לר' נתן למימר דאין משלם אלא מחצה. **אנא** תוראי בבירך אשכחתיה. ודוקא גבי בור קאמר דמשלם אע"ג דכל חד וחד כולא הזיקא עבד שייך לחלק בין שור לבור מהאי טעמא ומיהו כיון דידע טעם דמוראי בבירך אשכחתיה מצי למסבר נמי דכל חד וחד פלגא דהזיקא עבד כדאמרינן בהפרה (שם) ושם אפרש בע"ה:

אמר

רביע ובעל הבור שלשה חלקים ובמועד בעל השור משלם מחצה ובעל הבור מחצה והכא נמי אמאי אינו גובה מבשרן כנגד אימוריהן הא הכא נמי תרוייהו אזיק חלק גבוה וחלק הדיוט. וספרים דכתיב בהן אע"ג דאיכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי שבשתא היא דהתם לא מצינו לאוקמי הכי: **הני מילי.** דלא אמרינן כי ליכא לאשתלומי מהאי לישתלם מהאי: **כתרי גופי.** כגון שור ובור: **אבל בחד גופא.** אי לא אשמעינן ר' אלא דאינו גובה מאימוריהן הוה אמינא דמאי ה"ל מכל היכא דבעינא משתלמנא: **הכא הוא דאמר ליה בעל השור.** ההרוג לבעל הבור: **אנא תוראי בבירך אשכחתיה.** מת הלכך כל המזק עליו מה דלית לי לאשתלומי מבעל השור משתלימנא אם תם הוא משלם רביע דאפילו הזיקו הוא לבדו לא היה משלם אלא חצי נזק ועכשיו שיש אחר עמו ישלם רביע והשאר משתלימנא מינך:

אבל

מסורת הש"ס

6) [נרא מיקון ועי' במהר"מ הגי' אמר לך], 3) תמורה כ: מ. בכורות לא: (לב, ג) ל"ל לגבוה יעב"ץ, ד) [לקמן נג.], ה) [שם], 1) [ל"ל שמי מדוש ל:], 2) [ויקרא מז], 3) בס"ל: חלי, 4) עיין מהר"מ, 5) ר"מ מ"ז,

רבינו חננאל

אלא הכי קאמר אפילו תימא ר' יוסי הגלילי ושאני מתנות כהונה דמשלחן גבוה קא זכו. לפיכך אינו ממונם וכי קאמר ר' יוסי הגלילי בקדשים קלים שלו כגון זבחי שלמים שלו. גופה ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהן ממונו דברי ר' יוסי הגלילי פי' לרבות כל קדשים קלים בן עזאי אומר לרבות שלמים. ואמרי' בן עזאי למעוטי מאי אילימא למעוטי בכור שאינו ממונו השתא שלמים שטעונין סמיכה ונסכין ותנופת חזה ושוק אמרת ממוניה הוא בכור מיבעיא. אמר ר' יוחנן למעוטי מעשר וכדתניא בבכור נאמר לא תפדה ונמכר הוא אוקמוה בתחלת תמורה בבעל מום. במעשר נאמר לא יגאל ואינו נמכר כלל כו' רבינא מתני אסיפא אבא יוסי בן דוסתאי אמר לא אמר בן עזאי אלא בבכור בלבד למעוטי מאי אילימא למעוטי שלמים כו' ואוקמ' ר' יוחנן למעוטי מעשר וכדתניא וכו' ועלתה בקשיא. רבא אמר מאי שאין בהן מעילה שאין בהם דין מעילה ומאי [נינהו] נכסי הדיוט. ואקשי' עליה וליתני נכסין של הדיוט קשיא. אמר רבא שלמים שהזיקו לדברי ר' יוסי הגלילי גובה מבשרן ולא מאימוריהן כו' כיון שאמר קדשים קלים ממון בעלים הן והמזיק חייב לשלם הוצרך לומר כך אם הזיקו הן חייבין פי' שור של שלמים שחבל בשור של חולין בק' כספים חצי הנזק נ' כספים יכול למימר ליה המזיק תרי שותפי אנן בהא תורא בשורא דידי ותרבא דהקדש אנא משלימנא לך מן הבשר מנתא דמטי לי לפום חושבנא ודהקדש מטי לך או דלמא מצי אמר ליה נ' זהי כולהו מבשרא משתלמנא דהא לא יכילנא לאשתלומי מן האימורין דלגבוה סלקי שקילנא כל קבל מנתא דמטי להו לאימורין לשלומי מבשרא ואי לא שוה הב לי בשרא אחרינא דהא את מחכפר באימורין. ואמרי אליבא דמאן אמרה רבא להא שמעתא דשלמים שהזיקו כו' אי אליבא דרבנן פשוטה היא. אי אליבא דר' נתן פשוטה היא וחלוקתם בפ' שור שנגח את הפרה בסופו ואני עתיד לפרשו שם באר היטב.

עין משפט נר מצוה

קכא א מי' פ"ג מהל' מעשה קרבנות הל' ו סמג עשין קפב:
קכו ב מי' שם פ"ג הל' ג סמג שם:
קכז ג מי' פ"ט שם הלכה ו:
קכח ד מי' פ"ו מהל' בכורות הלכה ה ו סמג עשין ריב ולאוין שדמ:
קכט ה ו מי' פ"ח מהל' נזקי ממון הלכה כ ג:

תורה אור השלם

1. נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּיְיָ וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בִּפְקֻדּוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ: ויקרא ה כא
2. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ:
במדבר יח יז
3. לֹא יַבְקִר בֵּין טוֹב לָרָע וְלֹא יַחֲלִיף אֹתוֹ וְאִם הָמֵר יְמִירֶנּוּ וְהָיָה הוּא וְתֻמְּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל: ויקרא כז לג

גליון הש"ס

גמרא אליבא דרבנן **פשיטא.** פי' לקמן נג ע"ב תוס' ד"ה הא כרבנן וכ"ש:

מוסף רש"י

לרבות את השלמים. קלמי, דולמי הן ממונו, אבל מעשר לא, דאיהו לאו ממונו הוא ולא יכול למוכרו מי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום (תמורה ח.). **אלא בבכור בלבד.** שהפקיד כהן בכורו אצל אחר וכפר ונשבע והודה, אבל שלמים לאו ממונו הוא, הואיל ומילא עלייהו קדושה כל כך שטעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, ומעשר נמי לא הואיל ואינו יכול למוכרו (שם). **בבכור נאמר לא תפדה.** אך בכור שור או בכור כבש או בכור עז לא תפדה וגו', ומשמע בעלים אין פודין אותו (בכורות לא:) פדיון הוא שאין לו שיכנס הפדיון בקדושה והוא יצא לחולין (תמורה ח.) שאין הבעלים יכולין לפדותו ולנהוג בו מנהג חולין כגון נחיר ועבודה (שם ה:). **ונמכר תם חי.** לאחרים משיגיע ליד כהן (בכורות לא:) שאם יגאל בו מום יכול למוכרו להכן בתורת בכור דלהכי כתיב לא תפדה לאשמעינן דבמכירה שרי (תמורה ה: ועי"ש בהגהות הגר"א) **ואכל בקדושה** חו היא הקדושה שלא ישתנו באיטליז ולא יקבלנו בליטרא (שם ח.). **במעשר נאמר לא יגאל.** והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל (בכורות לא:).